

MOTYWACJA DO NAUKI „CHCIEĆ – TO MÓC”

„Kto chce coś stworzyć, musi coś z siebie dać.”

Motywacja do nauki oznacza konfrontację z określonymi wymogami jakości. Chodzi o to, żeby w tej samej sytuacji osiągać co najmniej równie dobre, a nawet lepsze wyniki niż do tej pory – albo w porównaniu z innymi ludźmi dokonywać takich samych albo lepszych osiągnięć.

- Wcześniejsze sukcesy – albo porażki – określają w znacznym stopniu motywację dziecka do nauki. Ważne jest więc, żeby dzieci od najmłodszych lat miały okazje do odnoszenia sukcesów. Dziecko, które w określonych sytuacjach odniosło sukces, przeważnie ponawia próby zebrania kolejnych laurów.
- Sposób interpretacji przez dzieci sukcesów czy porażek, w sposób istotny determinuje ich dalszą motywację do nauki. Poczucie odpowiedzialności za własne poczynania, ma znaczący wpływ na skupienie uwagi i wytrwałość.

Jak rozwija się motywacja do nauki:

- małe dziecko cieszy się efektem własnych poczynań, dlatego samo stara się tak działać, żeby osiągnąć określone rezultaty,
- starsze dziecko podejmuje próby efektywnego sprostania wymogom otoczenia,
- rodzice podtrzymują w dziecku jego gotowość do podejmowania wysiłku, nauki.

Trzy główne elementy decydujące o zamiłowaniu do nauki:

Kompetencje

- Wszyscy lubią robić to, co sprawia, że czujemy się kompetentni – dzieci również!
- Im dzieci czują się bardziej kompetentne, tym bardziej interesują się pracą w szkole i intensywniej się uczą.
- Badania wykazują, że dzieci najczęściej doświadczają satysfakcji podczas pracy szkolnej, kiedy mają jasno określone cele, otrzymują natychmiastową, precyzyjną informację zwrotną od opiekuna i pracują ciężko na poziomie swoich umiejętności lub odrobinę powyżej tego poziomu.

Wniosek: zadania nie mogą być zbyt łatwe, ani zbyt trudne.

- Dziecko uczy się w szkole ale duże znaczenie ma nieformalna nauka w domu i w środowisku. Dobrze jest wprowadzać do codziennego życia rodzinnego zajęcia sprzyjające rozwojowi poczucia kompetencji /już u trzyletniego dziecka/.
- “Otocz dziecko językiem” – aby dziecko słyszało słowa i poprawny sposób ich wymowy oraz aby mogło ćwiczyć zdolności językowe (zadawaj pytania i prowokuj odpowiedzi dziecka, w naturalny sposób poszerzając słownictwo, czytaj książki, opowiadaj historyjki, ucz piosenek, wierszyków, rymowanek).

- Wspomagaj rozwój umiejętności czytania – czytaj dziecku książki, przerywaj lekturę w środku opowieści i poproś dziecko, żeby przewidziało, co się wydarzy dalej, odwiedzaj z nim księgarnie, biblioteki, pomóż mu znaleźć książki na interesujące go tematy.
- Zwiększaj kompetencje dziecka w dziedzinie matematyki – angażuj je w codzienne czynności, które wymagają matematycznego rozumowania (rozpoznawanie kształtów, sortowanie, mierzenie, obliczanie, porównywanie, używanie kalendarza, odczytywanie godzin na zegarze).

Aby być pilnymi uczniami, dzieci nie tylko muszą wiedzieć, że są kompetentne, ale i wierzyć, że staną się bardziej kompetentne, gdy spróbują czegoś nowego.

Jak pomóc dziecku uwierzyć, że może odnieść sukces w szkole:

- zapewnij pozytywne informacje zwrotne – czyli pochwal je za osiągnięcia,
- wyraźnie komunikuj dziecku, że w nie wierzysz („wiem, że to potrafisz”),
- przyznaj, że praca jest trudna (unikaj stwierdzeń typu: „nie umiesz tego zrobić? przecież to takie proste!”),
- pokazuj pozytywne przykłady („ja też miałam trudności z matematyki, ale moja wytrwałość i upór w nauce się opłacił – zrozumiałam działania na ułamkach”),
- łącz krytykę z pochwałami („nie masz problemów z ortografią, ale czasem źle stawiasz przecinki”),
- wystrzegaj się podawania za przykład rodzeństwa lub kolegów – dopasowuj swoje oczekiwania do każdego dziecka z osobna.

Więź opiekuńcza

Rodzicielskie wsparcie przyczynia się do wewnętrznego poczucia bezpieczeństwa dziecka, co z kolei korzystnie odbija się na zdolnościach dziecka i jego chęci bycia ciekawskim badaczem otaczającego świata.

Jeśli wasze relacje opierają się na wzajemnym szacunku, dziecko będzie przyswajało twoje wartości, włącznie z przekonaniem, że ciężka praca i dobre wyniki są bardzo ważne. Będzie chciało spełnić twoje oczekiwania – nie dlatego, że obawia się kary, ale dlatego, że potraktuje je jako własne.

Na bliską więź pomiędzy rodzicami a dzieckiem składają się trzy elementy:

- **akceptacja** – dziecko wie, że kochasz je bezwarunkowo,
 - **bliskość** – wykazujesz zainteresowanie sprawami dziecka i angażujesz się w jego życie, reagujesz na jego potrzeby,
 - **wsparcie** – szanujesz dziecko za to, kim jest i wspierasz je w dążeniu do samodzielności.
1. Niezależnie od sytuacji pokaż, że zależy ci na dziecku.
 2. Interesuj się codziennym życiem dziecka.
 3. Wspólnie spędzajcie czas.
 4. Spraw, żeby dziecko czuło się rozumiane.

5. Szanuj dziecko, za to, kim jest.
6. Przekazuj dziecku własne wartości – mów o nich w sposób bezpośredni i żyj zgodnie z nimi.

Samodzielność – swoboda wyboru i odpowiedzialność

Wychowanie:

- rodzina powinna poświęcać czas na wypróbowanie przez dziecko własnych rozwiązań,
- rodzice powinni dostrzegać starania dziecka, a przede wszystkim doceniać nawet niewielkie postępy, w ten sposób umacniają je w dalszych działaniach, dają mu nadzieję, dodają odwagi i tym samym wspierają jego samodzielność,
- atmosfera w rodzinie powinna być naznaczona wzajemnym szacunkiem i życzliwością,
- rodzina powinna dostarczać dziecku impulsów, przydatnych w rozwiązywaniu problemów i w rozbudzaniu chęci poznania,
- rodzina powinna również określać dziecku granice i ułatwić orientację w bliskim otoczeniu.

Samodzielność pozwala dziecku odczuć dumę z własnych osiągnięć. Jeśli kontrolujesz swoje dziecko lub za bardzo mu pomagasz, może być ci wdzięczne lub czuć ulgę, że nie poniosło porażki, ale też nie może przypisać sukcesu wyłącznie sobie. Przekazanie kontroli dziecku pobudza motywację do nauki.

Samodzielność dziecka nie oznacza jednak zgadzania się na wszystkie jego zachcianki. Dzieci powinny znać jasne, dobrze zdefiniowane zasady i wiedzieć, jakie są konsekwencje ich łamania (tzw. „wybór w pewnych granicach”)

Kiedy wprowadzamy nowe ograniczenia, wyjaśniamy, dlaczego to robimy.

Zasady należy przedyskutować z dzieckiem. Można je spisać w formie umowy, którą oboje podpiszecie. W umowie powinny być zawarte obowiązki rodziców.

Konsekwencje powinny wytykać ze złamanej zasady. Jeśli twoje dziecko nie nadąża z odrabianiem lekcji, zażądaj od niego, by następnego dnia zasiadło do nich wcześniej, ale nie zabieraj mu deseru ani nie każ mu siedzieć dłużej wieczorem.

Pozwól dziecku wybrać styl pracy – np. czytanie na podłodze.

Gdy dziecko pracuje już na własną rękę, zachowaj pewien dystans. Nie wywieraj presji, zerkając mu przez ramię, gdy pracuje lub stale pytając, jak mu idzie.

Nie wykorzystuj poczucia winy lub obowiązku – „co miesiąc odkładamy pieniądze na twoje korepetycje, a ty nie wkładasz najmniejszego wysiłku w naukę”.

1. Dziecko może stać się mądrzejsze dzięki wytrwałej pracy?

Dzieci, które wierzą, że inteligencja jest czymś stałym, uważają, że niczego nie można zrobić, by stać się mądrzejszym. Nie mają powodów, by ciężko pracować lub być wytrwałym, kiedy napotykają trudności.

Uprzytomnienie sobie, że ciężka praca i wytrwałość prowadzą do podniesienia poziomu inteligencji, pobudza wewnętrzną motywację do nauki.

2. Stawianie sobie za cel nauki czy wyników?

Dzieci mają lepsze wyniki, gdy za cel stawiają sobie zdobycie wiedzy.

Stawianie sobie za cel zdobywania wiedzy sprzyja głębszemu rozumieniu materiału. Dzieci uczą się bardziej aktywnie – powtórnie przeglądają materiał, którego nie rozumieją, zadają pytania podczas pracy, łączą wiedzę zdobywaną w danej chwili z przyswojoną wcześniej.

Uczenie się tylko po to, by zdobyć dobrą ocenę, ogranicza wiedzę zdobywaną przez uczniów do tego, czego spodziewają się na sprawdzianie.

Zbytne przykładanie wagi do wyników może zaszkodzić każdemu, ale są dwa typy dzieci, którym przynosi to najwięcej szkód: wyjątkowo zdolni uczniowie oraz dzieci z niską samooceną. Ci pierwsi mogą się znudzić i stracić motywację do pracy (po co podejmować wyzwanie, skoro można osiągnąć cele bez wielkiego wysiłku?). Dzieci z niską samooceną z kolei uważają: po co się starać, skoro i tak wyjdą na głupców, niezależnie od tego, co zrobią.

Jak pokazać dziecku, że cenisz stawianie się mądrym:

- podkreślaj znaczenie nauki jako celu,
- podkreślaj, że nauka jest ważniejsza niż oceny,
- wytłumacz dziecku, że błędy są naturalną częścią procesu nauki,
- bądź wzorem pozytywnej postawy wobec własnych błędów,
- pomóż dziecku uczyć się na błędach i niepowodzeniach,
- nie pozwól, żeby ktokolwiek śmiał się z błędów innych.

Pamiętajmy, że współzawodnictwo skupia uwagę na wynikach, zniechęca do podejmowania wysiłków, sprzyja pobieżnemu wykonywaniu zadań, niszczy kreatywność. Współpraca bardziej motywuje niż współzawodnictwo. Dzieci lubią pracować razem z rówieśnikami, a współzawodnictwo pomiędzy grupami jest zazwyczaj lepsze niż konkurencja indywidualna.

3. Nagrody i oceny

Nie można stosować nagród częściej, niż to naprawdę konieczne. Jeśli zawiodą inne metody, można stosować nagrody do „doładowania akumulatorów” dziecka. Drobne przekupstwo może skłonić dziecko do rozwinięcia umiejętności i bywa skuteczne do chwili, gdy poczucie kompetencji przyniesie dziecku satysfakcję i zwiększy motywację do nauki. Nagrody mogą

też motywować dziecko do opanowania tematów, które wydają mu się nudne. Jednak nagrody mogą odwracać uwagę dzieci od wartości jakiejś czynności i kierować ją na samą nagrodę – powód do podejmowania czynności.

Innymi słowy najlepszym sposobem podkopania zainteresowania dziecka nauką jest nagradzanie go za to, że się uczy.

Skupianie się na nagrodzie sprawia, iż uczniowie zawężają zakres zainteresowań, zapominają o tym, czego się nauczyli, uciekają się do uczenia się na pamięć i pójścia na łatwiznę, łącznie z oszukiwaniem.

Przy stosowaniu nagród należy pamiętać o następujących radach:

- Nagradzaj czynność, którą popierasz.
- Nie szafuj nagrodami. Jeśli wystarczą lody, nie proponuj gry komputerowej.
- Nie zwlekaj zbyt długo z wręczeniem lub zrealizowaniem nagrody.
- Zwracaj się do dziecka tak, jakby mogło dokonać samodzielnego wyboru. Na przykład: „Co powiesz na to, że jeśli będziesz odrabiał wszystkie lekcje przez trzy dni z rzędu, to upiekę ci ulubione ciasto? Zgadzasz się na to?”
- Przestań nagradzać, gdy tylko dziecko wykaże prawdziwe zainteresowanie daną czynnością.

Istnieje szczególny rodzaj nagród, które zamiast zmniejszać u dziecka zamiłowanie do nauki, niemal zawsze je zwiększają: nagrody zawierające informacje dotyczące kompetencji dziecka. Dzieje się tak dlatego, że takie nagrody potwierdzają jakieś dokonanie lub nową umiejętność. Nagrody, które przekazują informacje na temat szkolnych kompetencji dziecka, podsycą jego entuzjazm do nauki.

Szczególnym rodzajem nagród są pochwały. Przy ich stosowaniu należy pamiętać o zasadach:

- Bądź konkretny, chwal tylko za osiągnięcia wymagające wysiłku.
- Chwal za wytrwałość i osobiste postępy.
- Chwal uczynki, a nie samo dziecko.
- Nie pozwól, by dziecko uzależniło się od twoich pochwał. Pomóż mu samodzielnie ocenić swoją pracę.
- Bądź szczerzy i nie przesadzaj z pochwałami.

Oceny, tak samo jak nagrody, odciągają uwagę dziecka od tego, czego się uczy. Nie należy im nadawać największego znaczenia. Lepiej zachęcać dziecko do tego, żeby bardziej skupiło się na krótkoterminowych celach niż na ocenach: napisaniu dobrego referatu, nauczeniu się pisowni nowych słów. Gdy dziecko otrzymuje oceny lub świadectwo, połóż nacisk na uwagi nauczyciela i inne informacje dotyczące tego, czego się nauczyło. Powiedz dziecku, że tak naprawdę liczy się wysiłek włożony w pracę oraz to, czego się uczy.

Im większy nacisk położysz na poczucie osobistej satysfakcji i dumy z dobrze wykonanej pracy, tym mniej dziecko będzie zależne od zewnętrznych bodźców takich jak oceny.

4. Poczucie własnej wartości

Gdy dziecko wie, że je kochasz i akceptujesz, wzrasta w atmosferze miłości i spokoju, która jest niezbędna do pełnego emocjonalnego rozwoju i wykształcenia się zamiłowania do nauki.

Świadome, że twoja miłość nie zależy od jego osiągnięć szkolnych, dziecko może podejmować ryzyko i prosić o pomoc. Może uczyć się poprzez zabawę, stawać się coraz bardziej kompetentne, czuć się samodzielne, a przy tym nie tracić z tobą bliskiej więzi.

Gdy brakuje czasu.....

Dzieci potrzebują wsparcia rodziców, żeby mieć motywację i pracować wytrwale. Ważny jest przede wszystkim czas i zainteresowanie dla jego potrzeb i problemów.

Kiedy brakuje czasu – brakuje też codziennych rozmów, przemyśleń na temat wychowania i jego celów, a także wzajemnego wsparcia i okazywania szacunku. Umykają uwadze rodziców zaniedbania np. przy odrabianiu lekcji czy wypełnianiu domowych obowiązków. Z drugiej strony często nie zauważają starań dziecka, które chce osiągnąć jak najlepsze wyniki. Jeśli nie ma uznania, albo jeśli udziela się tylko nagany, to nie należy oczekiwać, że dziecko będzie miało chęć na długotrwały wysiłek. Jest ono bowiem przeświadczone, że wysiłek się nie opłaca.

Bibliografia:

- 1) D. Stipek, K. Seal – “Jak nakłonić dziecko do nauki?” Warszawa 2002.
- 2) G. W. Green – “Jak pomagać dziecku w nauce”. Warszawa 1997.
- 3) A. Faber, E. Mazlish – “Jak mówić, żeby dzieci się uczyły w domu i w szkole”. Poznań 1996.
- 4) B. L. Mc Combs, J. E. Pope – “Uczeń trudny. Jak skłonić go do nauki”. Warszawa 1997.

Opracowała: Agnieszka Lepisz
pedagog szkolny